

Dạy con bằng tình thương, không phải bằng nỗi sợ

ISSN: 2734-9195 09:05 25/04/2025

Giáo dục không dừng lại ở những con chữ, mà là hành trình dài của nuôi dưỡng nhân cách, nơi cha mẹ không chỉ là người dạy, mà còn là người sống cùng và chuyển hóa cùng con.

Tác giả: **Nguyễn Thúy Uyên** - Trường Đại học Thủ Đức

Cuộc sống ngày nay nhiều áp lực, không khó để bắt gặp những cảnh cha mẹ lớn tiếng, thậm chí dùng roi vọt để “*dạy dỗ*” con cái. Trong xã hội truyền thống, quan niệm “*thương cho roi cho vọt*” từng được xem như chuẩn mực vàng trong giáo dục. Thế nhưng, mấy ai dừng lại để tự hỏi: Có bao nhiêu đứa trẻ đang lớn lên trong sợ hãi – và những vết thương đó sẽ theo chúng đến bao giờ?

Câu chuyện của bé Tuấn, học sinh lớp 3 sống cùng ông bà ngoại và cậu út là minh chứng sống động cho một hiện thực đau lòng. Mỗi buổi học là một “*phiên tòa khủng bố*”: tiếng quát mắng, sự đe dọa và roi vọt thay thế cho lời khích lệ. Tuấn không thể học không phải vì thiếu năng lực, mà vì tâm trí em chỉ còn biết co rúm, lo sợ và tìm cách đối phó. Em học không phải để hiểu biết, mà chỉ để né tránh hình phạt.

Phật dạy: “*Lấy oán báo oán, oán ấy chồng chất. Lấy từ bi báo oán, oán ấy mới tiêu tan.*” (Kinh Pháp Cú). Bạo lực, dù được nhân danh “*giáo dục*”, cũng chỉ tạo ra thêm sợ hãi và đối kháng. Trẻ em – với tâm hồn non nớt – rất cần môi trường học tập đầy yêu thương, kiên nhẫn và thấu hiểu. Nếu người lớn không biết cách dừng lại, quan sát và chuyển hóa cơn giận, thì chính họ sẽ gieo vào con trẻ hạt giống của hận học và phản kháng.

Hơn bao giờ hết, đã đến lúc chúng ta phải nhìn lại: muốn chấm dứt bạo lực học đường, trước hết hãy chấm dứt bạo lực trong gia đình. Hãy dạy trẻ bằng chính niệm, bằng gương sáng của sự kiên nhẫn và lòng từ tâm. Vì chỉ khi đó, những đứa trẻ mới thực sự lớn lên không chỉ về thể xác, mà cả trong tình thương và trí tuệ.

Tỉnh thức trong cách dạy con: Dùng từ bi thay vì áp lực

Phật giáo từng dạy: *“Lời nói như mũi tên, một khi đã rời cung thì không thể thu lại.”*

Mỗi câu mắng mỏ, mỗi cái tát tưởng như chỉ là hành động nhất thời, nhưng lại có thể để lại vết hằn sâu trong tâm thức non nớt của trẻ. Những vết thương đó, đôi khi không nhìn thấy được, nhưng có thể theo trẻ suốt cả đời.

Thay vì bạo lực – vốn là biểu hiện của sự thiếu kiểm soát nội tâm – Phật giáo khuyến khích giáo dục bằng tâm từ bi và chính niệm. Từ bi giúp ta nhìn con không phải như *“vấn đề cần sửa”*, mà như một mầm sống cần nuôi dưỡng. Chính niệm giúp người làm cha mẹ biết dừng lại trước khi tức giận, biết lắng nghe trước khi quát mắng.

Một người cha từng nóng tính chia sẻ về khoảnh khắc thức tỉnh của mình: *“Thật ra con đã thuộc bảng cửu chương, nhưng vì bố quát quá nên con sợ, con quên.”* Chỉ một lời nói của con trẻ, ông như bừng tỉnh. Từ đó, ông chọn con đường giáo dục bằng sự kiên nhẫn, nhỏ nhẹ, đồng hành. Kết quả thật rõ ràng: đứa trẻ thoải mái hơn, tiếp thu tốt hơn, và quan trọng hơn cả – không còn học trong sợ hãi.

Giáo dục không phải là cuộc chiến giành quyền kiểm soát, mà là hành trình vun trồng lòng tin và tình thương. Khi cha mẹ tỉnh thức, con trẻ sẽ được lớn lên trong một môi trường an toàn – nơi chúng không bị phán xét, mà được thấu hiểu và chấp cánh.

Tình yêu thương là món quà lớn nhất cha mẹ có thể trao tặng con cái

Ngày càng nhiều nghiên cứu chỉ ra rằng: những đứa trẻ thường xuyên bị đánh mắng có xu hướng suy giảm trí tuệ, dễ rơi vào trạng thái lo âu, căng thẳng và thậm chí phát triển hành vi bạo lực. Giáo dục bằng nỗi sợ không khiến trẻ *“nên người”* mà trái lại, nó có thể khiến các em thu mình, mất kết nối cảm xúc, hoặc tệ hơn là đánh mất niềm tin vào những người đáng lẽ phải bảo vệ mình.

Phật giáo dạy về con đường tu tập bằng ba nền tảng: Giới – Định – Tuệ. Trong đó, Giới là giới luật – không sát sinh, không nói lời ác, không làm tổn thương – chính là nền móng đạo đức của một đời sống tỉnh thức. Một người cha, người mẹ biết giữ gìn giới thân – khẩu – ý, không hành động vội vàng, không dùng lời cay nghiệt, sẽ là tấm gương sáng cho con trẻ học theo từng ngày, từng bước.

Thay vì cấm đoán, hãy giải thích bằng lý lẽ. Thay vì la mắng, hãy lắng nghe bằng cả trái tim. Mỗi lần khích lệ, mỗi cái ôm an ủi tưởng chừng nhỏ bé lại là hạt giống thiện lành gieo vào tâm hồn trẻ thơ. Những phần thưởng đơn giản, sự đồng hành thấu hiểu có khi còn hiệu quả hơn trăm lần roi vọt hay quát nạt.

Tình yêu thương nếu được trao đúng cách không chỉ là món quà lớn nhất, mà còn là nền tảng bền vững nhất để một đứa trẻ lớn lên vững vàng giữa dòng đời.

Hình ảnh chỉ mang tính chất minh họa (sưu tầm).

Từ mái nhà nhỏ, nuôi dưỡng một xã hội lành mạnh

Một đứa trẻ lớn lên trong tình thương và sự thấu hiểu sẽ trở thành người biết cảm thông, biết kiểm soát bản thân và biết sống không làm tổn thương người khác. Giáo dục không dừng lại ở những con chữ, mà là hành trình dài của nuôi dưỡng nhân cách, nơi cha mẹ không chỉ là người dạy, mà còn là người sống cùng và chuyển hóa cùng con.

Phật dạy: *“Người hiền dùng lời hiền, kẻ dữ dùng lời dữ. Nhưng bậc trí thì dùng lời hiền với cả người hiền và kẻ dữ.”* Dạy con bằng trí tuệ và lòng từ bi không chỉ là phương pháp giáo dục đúng đắn, mà còn là lời hồi đáp sâu sắc nhất cho một xã hội đang cần chữa lành.

Lời Phật dạy trong Kinh Tăng Chi Bộ (AN 3.67): *“Có ba điều mang lại lợi ích lớn cho con người: không phóng dật, biết hộ trì, và thực hành thiện pháp.”* Dạy con bằng chính niệm, lấy tình thương làm nền tảng, chính là hộ trì cho tương lai của

trẻ. Khi người lớn biết giữ tâm không phóng dật – không để cơn giận dẫn lối – thì đó chính là bài học sống động nhất về đạo đức và trí tuệ.

Trong Kinh Pháp Cú, câu 223 chỉ dạy:

*“Lấy từ thắng sân hận, lấy thiện thắng bất thiện,
Lấy bố thí thắng xan tham, lấy chân thắng hư vọng”.*

Giáo dục con trẻ bằng tâm từ, bằng lời nói thiện lành và hành động đầy chính niệm không chỉ giúp con lớn lên trong an ổn, mà còn góp phần gieo mầm hòa bình cho xã hội. Bởi những gì trẻ nhận hôm nay sẽ là những gì trẻ trao đi mai sau.

Và trong Kinh Trung Bộ, MN 61 - Giáo giới La Hầu La, đức Phật căn dặn La Hầu La – con trai Ngài: *“Hễ con có ý nghĩ, lời nói hay hành động nào, con hãy tự hỏi: điều này có thể gây hại cho bản thân và người khác không?”*

Đây chính là nền tảng của giáo dục Phật giáo: giúp trẻ biết suy xét, biết tự soi chiếu tâm mình để trưởng thành trong tỉnh thức.

Khi gia đình là nơi bắt đầu của sự thực tập từ – bi – hỷ – xả, thì mỗi đứa trẻ sẽ là một bông sen giữa đời, lớn lên không chỉ với tri thức, mà còn với tâm hồn đẹp. Một xã hội lành mạnh không sinh ra từ mệnh lệnh hay trừng phạt, mà bắt đầu từ những vòng tay ôm, những lời nói lành, những cha mẹ biết buông bỏ cái tôi để làm bạn cùng con trên con đường lớn khôn.

Mỗi gia đình là một tế bào của xã hội. Khi tình thương thay thế bạo lực, khi kiên nhẫn thay thế nóng giận, thì một thế hệ mới sẽ được ươm mầm – những con người không chỉ giỏi giang mà còn biết yêu thương, biết sống tỉnh thức giữa cuộc đời đầy biến động.

Dạy con, suy cho cùng, chính là một pháp tu – nơi cha mẹ học cách quay về chính mình, nuôi dưỡng tâm từ, giữ gìn khẩu ý, và gieo trồng niềm vui không điều kiện. Từ gia đình nhỏ, chúng ta kiến tạo nên một xã hội vững vàng, an lành – nơi mỗi đứa trẻ đều được lớn lên trong an ổn, mỗi người lớn đều học được cách yêu thương đúng cách.

Tác giả: **Nguyễn Thúy Uyên** - Trường Đại học Thủ Đức